

Draaiboek

Vervolgopleiding tot NIKA Practitioner

13-11-2020

Omschrijving van de inhoud van de cursus

NIKA

NIKA (Draaisma & Zuidgeest, 2014) is een kortdurende gehechtheidsinterventie met als doel het verminderen van verstoringend oudergedrag en het versterken van sensitief oudergedrag. De interventie is erkend door de databank effectieve jeugdinterventies van het NJI als theoretisch goed onderbouwd, de effectiviteit van de interventie wordt op dit moment onderzocht door de Universiteit van Leiden in samenwerking met de Vrije Universiteit. NIKA is ontwikkeld voor kinderen die een hoog risico hebben op een onveilige gedesorganiseerde gehechtheid, bijvoorbeeld na huisgelelijk geweld, veel stress of kindermishandeling. De interventie is gebaseerd op de gehechtheidstheorie en cognitief gedragstherapeutische principes en maakt gebruik van video-feedback.

NIKA verloopt volgens een duidelijk gestructureerd protocol. Het protocol begint met een diagnostische fase waarin middels een vragenlijst, een diagnostisch interview en een ouder-kind observatie meer informatie verzameld wordt over de gehechtheidsrelatie tussen ouder en kind. Doel is zicht krijgen op de mate van schadelijk- en sensitief oudergedrag en veilig- en stress gerelateerd kindgedrag. Ook wordt gekeken naar mogelijke verklaringen voor dit gedrag, zoals stressvolle omstandigheden of bijvoorbeeld een traumatisch gehechtheidsverleden van de ouder. Daarna volgt een feedbackgesprek waarin met behulp van een metafoor de uitkomsten van de diagnostiek met de ouder worden besproken. Doel is dat de ouder inzicht krijgt in het interactiepatroon tussen ouder en kind, wat het kind nodig heeft en de oorsprong van het eigen oudergedrag. Aan het eind van dit gesprek is het de bedoeling dat de ouder zich begrepen voelt en gemotiveerd is het eigen oudergedrag en de factoren die hierop van invloed zijn aan te pakken middels de aansluitende interventie.

De interventiefase van NIKA bestaat uit gemiddeld 4 video-feedback sessies gericht op het stoppen van schadelijk oudergedrag en het bevorderen van sensitief oudergedrag. De sessies hebben allemaal een gelijke structuur: doelen stellen/evalueren en reflecteren op het oudergedrag, psycho-educatie en samen beeldfragmenten van de ouder-kind interactie terugkijken (video-feedback). Nadat ouders geen schadelijk oudergedrag meer laat zien, worden aanvullende vaardigheden aangeleerd die bijdragen aan een veilige gehechtheidsrelatie, zoals leren mentaliseren, emotie-regulatie vaardigheden en sensitief disciplineren.

Na het volgen van de basistraining NIKA: gehechtheid: diagnostiek en interventie, leren cursisten in deze vervolgoopleiding NIKA verantwoord, methode getrouw en zelfstandig uit te voeren bij cliënten en in jeugdbeschermingszaken (beslissingen). De vervolgoopleiding bestaat uit:

Een e-learning van 11 uur:

De e-learning is na de NIKA basis cursus: gehechtheid: diagnostiek en interventie, de eerste stap in de opleiding tot NIKA Practitioner. De e-learning vormt de basis voor de daaropvolgende verdiepingdag en competentiegestuurde supervisie. De e-learning biedt professionals de mogelijkheid te oefenen met het NIKA diagnostiek- en interventie protocol. Deelnemers krijgen in de e-learning (nogmaals) een goed overzicht van de verschillende stappen van het protocol, krijgen oefenmateriaal bij elke stap en de stappen worden voorgedaan op 'casus Adam'. Deze casus is een bewerking van een echt NIKA traject, de ouder-kind observatie en sessies zijn nagespeeld met een trainingsacteur. Er wordt in de e-learning antwoord gegeven op veel gestelde vragen en handige tips en do's en don'ts geboden. De e-learning begint met een kort blok waarin de basiskennis over gehechtheid met behulp van beeldfragmenten van mini-colleges kort herhaald en getoetst wordt.

Het aanbieden van de scholing via e-learning heeft als voordeel dat de benodigde vaardigheden uitgebreid geoefend kunnen worden met beeldmateriaal van praktijksituaties. Ook biedt het de mogelijkheid voor 'just-in-time' leren: tijdens het dagelijks werk kan de benodigde kennis zo nodig (opnieuw) opgehaald worden. Bijvoorbeeld door nogmaals een instructiefilm te bekijken waarin de benodigde vaardigheden worden voorgedaan.

Hoofddoel van deze e-learning is de kennis rondom gehechtheid te verdiepen en de benodigde vaardigheden voor de uitvoering van het NIKA diagnostiek- en interventieprotocol verder in te trainen.

Verdiepingsdag van 7 uur:

Na het volgen van de basistraining en de e-learning volgt de verdiepingsdag. Nadat deelnemers ook in de praktijk al enige ervaring hebben opgedaan met het toepassen van het NIKA diagnostiek- en interventieprotocol, volgt op deze face to face lesdag een verdieping in het gebruik van de DIP, het scoren en interpreteren van het NIKA gehechtheidstrauma interview en het analyseren van veilig- en stressgerelateerd kindgedrag. Ook wordt er in deze lesdag aandacht besteed aan de invloed van complex trauma, kernevoeligheden en cognitieve schema's bij de ouder op de gehechtheidsrelatie met het kind en hoe je dit kunt verwerken in het integratief beeld en de 'punch'.

Ook de attitude van de NIKA practitioner, het verloop van de interventiesessies en het geven van psycho-educatie over gehechtheid komt aan bod. Er wordt gewerkt met door cursisten ingebrachte casuïstiek en er is veel ruimte voor specifieke vragen van de deelnemers. Indien relevant wordt er ingegaan op nieuwe ontwikkelingen mbt NIKA, zoals het verloop van het wetenschappelijk onderzoek naar NIKA en de toepassing van NIKA in bepaalde werkvelden.

Een week voorafgaand aan de lesdag leveren cursisten een voorbereidingsformulier in waarop ze aangeven over welk onderdeel van het protocol ze vragen hebben en van welke stap in het protocol ze de toepassing in de les willen/kunnen laten zien. Getoonde competenties tijdens de lesdag worden direct afgestreept op het NIKA competentie-formulier (zie hieronder). Deze lesdag wordt gegeven in kleinere groepen.

NIKA competentie gestuurde supervisie, gemiddeld 6 sessies van een uur

NIKA mag alleen uitgevoerd worden door een NIKA Practitioner, die alle NIKA competenties aantoonbaar beheerst. Zo wordt NIKA altijd methodegetrouw uitgevoerd en blijft de kwaliteit gewaarborgd. Tijdens de NIKA supervisie komen de NIKA competenties aan bod. Deelnemers bereiden de supervisie sessie goed voor met behulp van het: [competentiegericht supervisie formulier](#). Zij leveren geanonimiseerd en met toestemming van cliënten op een beveiligde manier diagnostisch materiaal, scoreformulieren en beeldopnames van eigen interventie-sessies in of delen deze tijdens de supervisie. Met behulp van de NIKA competentie-lijst worden de reeds aanwezige kennis en vaardigheden vastgelegd, als ook leerpunten. Op basis van gerichte feedback kunnen zo nodig verbeteracties plaatsvinden. Op het moment dat de deelnemer alle NIKA competenties aantoonbaar beheerst, is de deelnemer geslaagd voor de opleiding tot NIKA Practitioner en mag het deze naam voeren. Na de basistraining NIKA en de e-learning kan men starten met de supervisie (dus desgewenst al voor de NIKA verdiepingsdag). De supervisie kan alleen of samen met iemand anders gevolgd worden. Data en tijden van de supervisie worden ingepland in overleg tussen deelnemer en supervisor.

Binnen het opleidingstraject tot NIKA Practitioner worden **6 uur supervisie aangeboden**, die door de supervisor zorgvuldig wordt voorbereid met het ingeleverde materiaal. Mits ook door de supervisor goed voorbereid, kunnen in deze uren alle NIKA competenties aangetoond en behaald worden. Als er na het behalen van alle competenties nog uren over zijn, dan kunnen deze ingezet worden voor consultatie. Heeft de supervisor meer uren nodig dan geleverd binnen dit opleidingstraject, dan kan in overleg extra supervisie geboden worden voor 95 euro per uur.

Het is mogelijk de supervisie in groepjes van 2 - 4 deelnemers te volgen en bij elkaars supervisie "mee te kijken". Dit biedt als voordeel dat er van en met elkaar geleerd kan worden. Elke supervisor heeft binnen deze sessies zijn eigen "supervisietijd", die door de supervisor wordt bijgehouden.

2. Leerdoelen:

Zelfstandig en methode getrouw uitvoeren van het NIKA diagnostiek en interventie-protocol.

3. Werkwijze:

Afwisselende en interactieve training met e-learning, verdiepingsdag en een competentiegestuurd supervisietraject

4. Doelgroep en toelatingseisen

Vooropleiding:

- Universitaire master psychologie of orthopedagogiek, SKJ master psycholoog, pedagoog.
- In het bezit van basisaantekening psychodiagnostiek (BAPD) of in opleiding tot post-master psycholoog/pedagoog.
- 3 daagse training: Gehechtheid: diagnostiek en interventie: Basistraining NIKA

5. Docenten:

Karine Zuidgeest, Kinder- en Jeugdpsycholoog NIP, ontwikkelaar NIKA, EMDR Practitioner

Programma per dag

Dag 1: E-learning NIKA, aanmelding, diagnostisch interview en micro-analyse, 7 lesuren

09:30 - 09:45	Introductie e-learning: opzet, doelen en materialen
09:45 - 10:45	Basiskennis gehechtheid: mini colleges van gehechtheidsexperts over: functie gehechtheid en gehechtheidspatronen en ontwikkelingspad
10:45 - 11:00	stellingen over gehechtheid
11:00 - 11:15	theepauze
11:15 - 11:30	De aanmelding en risicofactoren gehechtheid in casus Adam
11:30 - 11:55	Beeldopname startgesprek casus Adam, vragen over kindsignalen, mentaliseren en emotie regulatie. Vraag over motiveren ouders en beeldopname Introductie NIKA
11:55 - 12:15	Diagnostisch gehechtheidstrauma interview: deel 1: mentaliseren, oefenen op interviewfragment casus Adam
12:15 - 12:30	Diagnostisch gehechtheidstrauma interview: deel 2: emotie regulatie vaardigheden, oefenen op interviewfragment casus Adam
12:30 - 13:00	lunchpauze
13:00 - 13:30	Diagnostisch gehechtheidstrauma interview: deel 3: emotie regulatie vaardigheden, oefenen op gehele interview casus Adam
13:30 - 14:00	Diagnostisch gehechtheidstrauma interview: deel 4: schadelijk en verstorend oudergedrag, oefenen op gehele interview casus Adam
14:00 - 14:20	Diagnostisch gehechtheidstrauma interview: deel 5: zelfreflectie en openheid tot verandering, oefenen op gehele interview casus Adam
14:20 - 14:45	Diagnostisch gehechtheidstrauma interview: deel 6: de invloed van leerervaringen van de ouder op de gehechtheidsrelatie, oefenen met kernevoeligheden op gehele interview casus Adam
14:45 - 15:00	Thee pauze
15:00 - 15:00	Gehechtheidsvragenlijsten, toepassing casus Adam en oefenen met verwoorden in een verslag
15:00 - 15:10	Micro-analyse ouder kindobservatie: doel, richtlijnen en don'ts bij het maken van video oopnames
15:10 - 16:10	Micro analyse beeldfragment casus Adam: sensitiviteit, mind-mindedness en schadelijk oudergedrag, zelf scoren en checken met modelantwoord
16:10 - 16:25	Micro analyse beeldfragment opname met stress casus Adam, scoren en nakijken met modelantwoord
16:25 - 17:00	Micro analyse van veilig gehecht en stress gerelateerd kindgedrag: informatie en oefenen op beeldfragment casus Adam

Dag 2: E-learning NIKA, aanmelding, diagnostisch interview en micro-analyse, 4 lesuren

09:30 - 09:50	Oefenen met formuleren integratief beeld casus Adam
09:50 - 10:00	Oefenen met selecteren beeldfragment voor punch casus Adam
10:00 - 11:00	3 keer oefenen met opstellen integratief beeld en punch bij 3 beeldfragmenten van casus 12 jaar en ouder
11:00 - 11:15	Theepauze
11:15 - 11:30	Bekijken beeldopname feedbackgesprek casus Adam
11:30 - 11:45	Oefenen met stap 'doelen stellen' uit het NIKA interventie protocol
11:45 - 11:55	Oefenen met stap 'zelfbeoordeling' uit het NIKA interventie protocol en het belang van herstellen
11:55 - 12:15	Oefenen met het bevorderen van sensitief oudergedrag, do's en don'ts
12:15 - 12:45	Theorie en oefenen met het afleren van schadelijk en verstorend oudergedrag
12:45 - 13:15	Lunchpauze
13:15 - 13:30	Oefenen met stappen 'ouder als eigen model' en 'toepassen thuis' uit het NIKA interventie protocol
13:30 - 13:45	Oefenen met stapen aanleren mind-mindedness uit het NIKA interventie protocol
13:45 - 14:00	Evaluatie van de e-learning

Dag 3: NIKA verdiepingsdag, 7 lesuren

09:30 - 10:00	welkom, kennismaking, inventarisatie leerwensen, beantwoorden vragen
10:00 - 10:45	NIKA gehechtheidstrauma interview: verdieping in scores van schadelijk en verstorend oudergedrag
10:45 - 11:00	Theepauze
11:00 - 12:00	Toepasoefening: leren scores interviews
12:00 - 12:30	Lunchpauze
12:30 - 14:30	De invloed van complex trauma, kerngevoeligheden en cognitieve schema's bij de ouder op de gehechtheidsrelatie met het kind en hoe je dit kunt verwerken in het integratief beeld en de 'punch'. Eerst theorie dan oefenen op eigen casuïstiek
14:30 - 14:45	Theepauze
14:45 - 15:45	Leren observeren van stress gerelateerd kindgedrag en signalen van veilige gehechtheid bij het kind
15:45 - 16:45	Opstellen van een behandelplan en aandacht voor de volgorde van (aanvullende) interventies, theorie en oefenen met casuïstiek
16:45 - 17:00	Eindtoets met stellingen, evaluatie en afronding

7. Literatuurlijst en materialen (400 pagina's):

- Allen, J.G. (2013) *Mentalizing in the development and treatment of Attachment trauma*, Karnac Books, London, 1-213 **213 pagina's**
- Berthelot, N., Ensink, K., Bernazzani, O., Normandin, L., Luyten, P., Fonagy, P. (2015). Intergenerational transmission of attachment in abused and neglected mothers: the role of trauma-specific reflective functioning. *Infant Mental Health Journal* vol (36, 2) blz. 2000-2012 **12 pagina's**
- Boon, N.M, van der en Bakel, H., van (2017). *Trauma Focused Videofeedback Intervention (TFVI)*. Bohn Stafleu van Loghum, Houten **7 pagina's**
- Draaisma, AK en Zuidgeest (2014) K.A. NIKA, doorbreek het patroon. NIKA-Nederland, Haarlem **116 pagina's**
- Granqvist, P. et al. (2017). Disorganized attachment in infancy: a review of the phenomenon and its implications for clinicians and policy makers. *Attachment and Human Development*, 19, blz. 534-558 **24 pagina's**
- Meijer, Y. (2018). *Kieke Boem! Hulp aan het jonge kind dat opgroeit in stress en geweld. Hoofdstuk 3: De kip en het ei van trauma en stress.* blz. 45 tot 73 **28 pagina's**

8. Toetsing:

- Eindtoets

Aan het eind van de laatste lesdag maken de cursisten een eindtoets. Zij moeten minimaal 6 van de 10 vragen goed beantwoorden om te slagen voor de cursus. Er is 1 herkansingsmogelijkheid.

Inhoud van de eindtoets:

Lees onderstaande stellingen. Geef aan of je waar of onwaar zijn en geef aan waarom

1. 1. Gedesorganiseerde gehechtheid is zo'n beetje hetzelfde als een hechtingsstoornis
1. 2. Als het kind signalen van gedesorganiseerd gehechtheidsgedrag laat zien naar een ouder, dan weet je dat het door de ouder is mishandeld (1) en moet het kind uit huis (2)
1. 3. Gedesorganiseerde gehechtheid is een sterke voorspeller voor psychopathologie op latere leeftijd
1. 4. Piet (2,5 jaar) is meteen na de geboorte uit huis geplaatst. Zijn moeder bezoekt hem ongeveer 1 keer in de 4 weken begeleid op kantoor. Piet keert zich tijdens de bezoeken regelmatig af van moeder en moeder steunt hem emotioneel minimaal. De diagnosticus stelt dat er sprake is van een onveilig vermijdende gehechtheidsrelatie met Piet. Kan deze stelling waar zijn? Waarom wel /niet?
1. 5. Cyr (2015) en van IJzendoorn (in press) stellen dat een korte op video-feedback gebaseerde ouder-kind interventie ingezet moet worden om te kijken of een ouder in staat is te profiteren van ouderbegeleiding. Een beslissing rondom uithuisplaatsing zou niet alleen moeten berusten op de kwaliteit van de ouder kind relatie op een zeker moment maar vooral ook op de leerbaarheid van een ouder
1. 6. Gedesorganiseerde gehechtheid is met gemiddeld 5 sessies te herstellen.
1. 7. Meer dan 40 wetenschappers over de hele wereld hebben hun krachten gebundeld met als boodschap: "het is belachelijk dat de grens voor een forensische assessment (bijv onderzoek door AMHK) zo laag ligt, terwijl de grens voor een gehechtheidsinterventie zo hoog lijkt te liggen"
1. 8. Ruim 1/3 van de pleeggezin plaatsingen wordt voortijdig afgebroken. De ontwikkelingsuitkomsten van kinderen uit onstabiele pleeggezinnen is vergelijkbaar met kinderen die ondanks de onveiligheid thuis blijven wonen.
1. 9. Onderzoek laat zien dat een verstandelijke beperking bij een ouder op zichzelf geen voorspeller is voor gedesorganiseerde gehechtheid.
1. 10. Pleegkinderen worden heen en weer geslingerd tussen loyaliteit aan en hechting met de ouders aan de ene kant en pleegouders aan de andere kind. Om het kind goed te laten hechten aan pleegouders, is het beter het contact met de biologische ouders laag frequent te houden (1 keer per 6 weken).